

KULTUR

Dansk kunstner fik nok og tog selv til Ukraine for at lave feltrationer og køre nødhjælp til fronten

Den danske kunstmaler Søren Martinsen fik nok af at se på, hvorgalt det stod til i Ukraine, og meldte sig som frivillig. Nu udstiller han krigens landskaber og spørger sig selv, hvordan man kan gå tilbage, når først man har været i krigen.

KUNST

EMIL BERGLØV

MIRIAM DALSGAARD

Da Rusland invaderede Ukraine 24. februar 2022, blev kunstmaleren Søren Martinsen rasende. Men modsat så mange andre lod han ikke bare følelsen af afmagt og frustration fylde kroppen, mens hverdagen fortsatte som før. Det blev simpelthen for meget.

»Det var efter corona, verden var svag, og så kom angrebet. Det virkede bare så fuldkommen urimeligt,« siger Søren Martinsen.

Siden han i 1989 blev optaget på Kunstakademiet i København, har han arbejdet med hænderne, men på en anden måde, end man typisk kan bruge i en krig.

Han opererer i hovedsagen med pensler, oliemaling og akryl. Alligevel besluttede han sig for, at han ville bidrage på en eller anden måde. Han endte i et feltkøkken i Lviv, »som nogle helt vildt seje gamle damer havde drevet siden 2014«.

Han skrællede gulerødder og knuste kartofler og lavede dem om til feltrationer, fik sin skål suppe og snakke med de andre frivillige i køkkenet. Og så fik han følelsen af et civilsamfund, hvor alle bidrog med det, de kunne. Også selv om det var langt fra fronten. Der var folk, der kom hver dag efter arbejde for at lave feltrationer, og som havde gjort det siden den russiske invasion af Krim i 2014.

Siden har Søren Martinsen været tilbage i Ukraine. Senest har han kørt nødhjælp helt ud til soldaterne tæt ved fronten. Det er hans oplevelser fra den tur, der har givet inspiration til de fleste af værkerne, som hænger her på udstillingen 'Tipping Point' på Kongegaarden i Korsør.

»Jeg kunne jo ikke have ret meget udstyr med, så det var bare en blok, en

lille akvarelpalet, nogle blyanter og pensler,« siger han.

Det var ikke den kunstneriske inspiration, der var udgangspunktet for at tage til Ukraine. Når en kunstner rejser, rejser kunsten bare med.

Derfor brugte han sine aftener på at male skitser, som over et halvt års intensivt arbejde op til åbningen af udstillingen blev værkerne, der hænger her.

»Først tænkte jeg bare, hvordan jeg kunne bidrage som privatperson. Jeg kan godt lide at lave mad, så jeg kunne nok bidrage i det køkken. Senere er jeg begyndt at tænke på, hvordan jeg også kunne hjælpe som kunstner.«

Han har holdt basar, hvor han har solgt nogle af sine mindre værker og doneret pengene til Ukraine. Han skal snart undervise ukrainske flygtninge i at male, så de selv kan formulere deres lands kamp på lærred. Og til sidst fik han selv lyst til at lade de ukrainske landskaber tale i sin egen kunst.

»Mange kunstnere er bange for at instrumentalisere kunsten til et politisk formål. Jeg forstår godt betænkeligheden, men det kan også være foret at gemme sig bag den forklaring. Nogle gange er det ikke desto mindre det rigtige at gøre, og der mener jeg, at vi som kunstnere skal være lidt mindre berøringsangste,« siger han.

Spøgelsesagtigt Udstillingens hovedværk er et maleri på næsten fire en halv gang tre meter. Maleriets forgrund er fyldt med solsikker.

De står i en upasset, gylden mark og hænger med hovederne. I baggrunden er et skovbryn med træer, der ven-

BLÅ BOG

Søren Martinsen

Dansk billedkunstner, født i 1966.

Uddannet fra Det Kongelige Danske Kunstakademi og Goldsmiths i London i årene 1989 til 1995. Er især kendt for sine mennesketomme landskabsmalerier fra den sydsjællandske provins.

Har haft en række soloudstillinger, blandt andet på Sørg Kunstmuseum, Rønnebæksholm, Trapholt og Kunsthal Nord og er ofte repræsenteret på gruppeudstillinger.

Modtager af Eckersberg Medaillen 2013.

Hans nuværende udstilling, 'Tipping Point', på kunsthallen Kongegaarden i Korsør løber frem til 22. december.

der de nøgne grene ud mod beskueren. Bag dem store sorte rogsøjler.

»Når man kører rundt i det østlige Ukraine, så står der store gårde og kooperativer, der er fuldkommen forladte. Det er spøgelsesagtigt,« siger Søren Martinsen.

Solsikkerne, Ukraines nationalblomst, er at finde over det hele. Solikken har det særkende, at den drejer hovedet efter solen hele sommeren, men ud på efteråret knækker den nakk og lader hovedet hænge ned.

»Der er noget symbolsk i de blomster,« siger Søren Martinsen og peger på de tusindvis af små, gyldne frø, der sidder i blomsterhovederne, klar til at drysse på jorden og spire til næste år.

»På mange måder er det som de landskaber, vi kender fra Danmark med store marker og skovbryn. Bønderne på Sydsjælland, hvor jeg bor, planter også solsikker, så på mange måder er det hele utrolig genkendeligt, ud over at man så kan høre drøn i det fjerne og se sorte rogsøjler stige op.«

Lige midt i en smuk og almindelig dag gemmer sig katastrofen for de soldater, der ikke kommer hjem fra fronten, og for de familier, der mister endnu et medlem.

Modsat mange af Søren Martinssens malerier er det store værk her, 'Solyashnyky', ikke malet ud fra et helt specifikt sted, men med indtryk fra hans ture ved fronten. Det er i det hele taget mere symbolsk end mange af de værker, Martinsen plejer at lave. I horisonten står et gult træ og ligner et lyn på vej op fra jorden. I det hele taget ligger der en fornemmelse af mystik over landskabet. Placeret, så det bliver

endevæggen i udstillingslokalet, bliver det store maleri en både konkret, naturalistisk fornemmelse af at være tæt ved fronten, men også en følelsesmættet fornemmelse.

»Jeg har hele tiden vidst, at jeg ville lave sådan et billede her. Så meget, at jeg spændte rammen op, inden jeg tog af sted,« siger han.

I baggrunden på den ellers lukkede kunsthall lyder en luftalarm. Det er fra en video, der kører i et af de andre rum i udstillingen. Søren Martinsen fører an og viser hen mod videoen, som han har filmet i byen Krमतорск. Byen har været belejret af russerne, og siden er de blevet trængt ud igen.

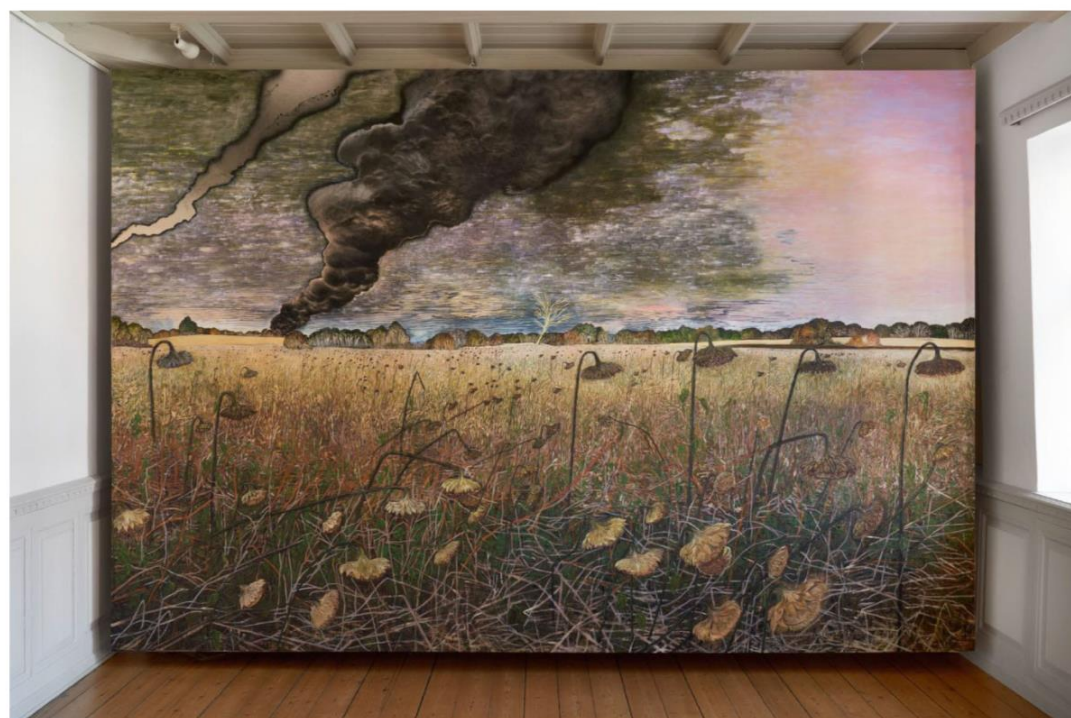
Videoværket 'Ria Pizza' tager navn efter en populær pizzeria i restaurant, der blev ramt af russisk artilleri. Et angreb, der kostede 13 mennesker livet. Blandt dem den anerkendte digter Victoria Amelina, der havde lagt poesien på hylden under krigen for i stedet at rejse rundt og dokumentere russiske krigsforbrydelser.

»Jeg havde lyst til at vise, hvor spøgelsesagtigt den her by er, men jeg tilføjer den Victoria Amelina for at vise, at man godt kan bruge sin viden, sit talent og sin kunst til noget andet, end man gør til hverdag, hvis man har lyst,« siger Søren Martinsen.

Fortsættes side 2

2 | KULTUR

Ansvarshavende chefredaktør: Christian Jensen. Kulturredaktør: Mette Davidsen-Nielsen. Kultursouschef: Jens Lenler. Kritikredaktør: Per Theil. Nyhedsredaktør: Johan Moe Lindskov. Featureredaktør: Anders Godthjælp.

Fortsat fra forsiden

Vi går forbi atelieret af udbombede huse, både en etageejendomme og nogle små landeejendomme, der hver især står i deres smukke landskaber og er ødelagte. På det ene billede står der sovede pinde tilbage i det idylliske sumplandskab, hvor bomberne er faldet.

»Billederne er ikke så hysteriske. Det er mest krigen, der er det,« siger Søren Martinsen.

Der er en stilfærdig tyngde over dem. Malet med samme finesse som landskaber fra Sjælland, men alle med mere eller mindre direkte referencer til krigen. Fra det smadrede højhus i Izjum med et endnu intakt legestativ foran over de næsten umærkeligt sovede birketræer til de friske soldatergrave, som kunstneren egentlig først var imod at male, men som han hele tiden blev konfronteret med og til sidst besluttede sig også skulle være en del af fortællingen.

Man taler altid meget om, at kunsten er fri, men frem for alt er kunstneren fri
Søren Martinsen

»Jo længere mod øst du kommer, des flere nye grave er der,« siger han. At finde den rette balance har ikke været svært for Søren Martinsen. Han har bare flyttet objektivet fra landskaberne på Sjælland til dem i Ukraine. Han arbejder kunstnerisk lige professionelt med det ene som det andet, og landskaberne fortæller fint en historie uden at blive agtprop,« siger han.

Ligesom det er en handling at skildre krigen, er det også en handling at lade være, mener han. Med udstillingen håber han, at han kan lave et rum, der giver mere plads til fordybelse end alle nyhedsopdateringerne og pressefotografierne fra fronten. Et eftertænkens sted.

Vi er gået ind i udstillingens sidste rum, hvor en bunke murbrokker ligger på jorden, som de gør så mange steder i Ukraine. Også selv om der i løbet af Søren Martinssens findes en helt utrolig rygrad og livsduelighed i det ukrainske folk, der bliver ved med at rydde op og ordne deres byer, når de bliver ramt af granater. Bliver ved med at bevare værdigheden, selv om det er svært. Som de soldater på et hospital ved fronten, han besøgte, der kommer ind uden noget som helst. Ikke alene er de ofte blevet skudt til krøblinger. De har ikke engang en slåbrok eller et par underbukser, de kan tage på.

»Det er hjerteskræende, at de sidder

■ Søren Martinssens nye værker bærer præg af, at han har været frivillig som nødhjælpsarbejder i Ukraine. Dette er 'Solyashnyky'. Foto: Brian Kure

■ Landskabsmaler Søren Martinsen: 'Afsvedet Træ ved Sviatohirsk'. Foto: Brian Kure

i skyttegravene og mangler gasmasker, når russerne kaster klorgas ned til dem. Gasmasker, man kan købe for en 50'er på et militært overskudsager,« siger han.

Når man først har stået der, talt med soldaterne, hørt deres historier, er det svært ikke at ville hjælpe,« siger han. »Det ser ikke skidegodt ud for tiden, det er nedtrykkende, ligesom udstillingen er. Vi taler meget i Vesten om at spille efter reglerne, men problemet er bare, at vi spiller mod en, der kaster spillepladen på gulvet,« siger Søren Martinsen.

Nu er han hjemme igen blandt sine vante landskaber. De er blevet sværere at male og har ikke samme tiltrækningskraft, som de havde før.

»Jeg bliver da jævnligt inspireret af de landskaber, jeg bor i, men når man først har været i Ukraine en gang, er det svært ikke at tage af sted igen,« siger han.

Det har han nu aftalt med sin familie, at han i første omgang ikke skal. I stedet forsøger han at bidrage med det, han kan, hjemmefra.

»Man taler altid meget om, at kunsten er fri, men frem for alt er kunstneren fri. Det betyder også frihed til at vælge, hvad man fokuserer på. Lige nu er det Ukraine for mig.«
emil@pol.dk
miriam.dalsgaard@pol.dk

Kritikken vælter ned over Filmtaget

Det skandaleramte Filmtaget er igen steget i pris. Og det kan ske igen, siger minister.

FILMTAGET

TORBEN BENNER

LARS ERIKSEN

Det føg med ukvemsord mod det skandaleramte Filmtag i København, da fungerende kulturminister Christina Egelund (M) onsdag var i samråd om sagen. Både fra opposition og minister. Projektet, der oprindeligt skulle have kostet 38 millioner kroner, kan ende på en pris et pænt stykke over de 150 millioner.

Filmtaget oven på Det Danske Filminstituts hovedsæde med open air-biograf, restaurant og udsigt ud over Kongens Have blev kaldt »en champagnekoger, »københavn» og »hovedløs brug af offentlige midler.«

»Altså, det her er jo simpelthen et klasseeksempel på nogle virkelighedsfjerne kulturtyper, som har siddet og haft en eller anden fed idé, fuldstændig uden føling med virkeligheden,« lød det fra Dansk Folkepartis Mette Thiesen. Liberal Alliances kulturordfører Katrine Daugaard, der havde kaldt ministeren i samråd, var også hård i sin kritik: »Skulle det her filmatiseres, kunne det være en virkelig tragedie, men det kunne også være en virkelig pragtmedie,« sagde hun. Den fungerende kulturminister, Christina Egelund, var mere tør i sin karakteristik af sagen: »Jeg kommer ikke til at gøre mig til talsmand for, at Filmtaget er den bedste måde at forvalte den opgave på, som DFI (Det Danske Filminstitut, red.) har fået. For når man bruger flere penge på husleje, så har man i sagens natur færre penge at bruge på andre ting.«

Prisen stiger igen Ministeren kunne på samrådet afsløre, at Filmtaget, der oprindeligt skulle have kostet Filminstituttet 1,5 millioner kroner om året i ekstra udgifter, nu udgør en udgift på minimum 7 millioner kroner om året.

Den prisrisikerer at stige voldsomt, hvis entreprenøren på projektet, Juul & Nielsen, får medhold i den voldgiftssag, der nu kører om sagen. Juul & Nielsen siger, at selskabet i alt har krav på 150 millioner kroner for at bygge Filmtaget. Al dem mangler Juul & Nielsen fortsat 70 millioner kroner, fremgår det af et brev fra selskabet til parterne i sagen. Det vil få den årlige udgift for Filmtaget til at stige yderligere med flere millioner, medmindre Folkeetinget betaler regningen. Filminstituttet og ejeren af hovedsædet i Gothersgade, mediekoncernen Egmont, afviser, at Juul & Nielsen har så mange penge til gode. De har meddelt, at de ikke kan genkende en pris på 150 millioner kroner.

Søren Espersen fra Danmarksdemokraterne ville gerne vide, om regningen risikerer at